

Mu daamid ja härrad, head sõbrad.

Me teame kõnekäändu, mille järgi pole midagi püsivamat kui ajutine lahendus. Jah, see võib kehtida argiste pisiasjade kohta. Asjade kohta, millela on võimalik ka kuidagimoodi hakkama saada.

Kindlasti ei kehti see kõnekäänd Eesti Ajutise Valitsuse osas. Need mehed võtsid enda kanda juhirolli ajal, kui Eesti edasine saatus polnud selge. Nemad, koos kaasamõtlejate, meie vaimse ja poliitilise eliidiga, tajusid oma vastutust Eesti ees.

Nemad – nagu ka Otto Tiefi valitsus 26 aastat hiljem, ja meie iseseisvuse taastajad 1980ndate lõpus –, tajusid õrna võimalust. Nad nägid meie püüdluste avatud ust. Ja sellele tuli enne sulgumist jalg vahele saada.

Me oskame teistest riikidest tuua näiteid, kus segastel aegadel ajutiselt võimule saanud poliitikud on rakendanud kogu jõu oma staatuse põlistamiseks.

Eestis oli teisiti. Meie Ajutise Valitsuse liikmed andsid enesele aru, et nad on ametis just nimelt ajutiselt. Nad olid valmis tegutsema hetkeni, mil aeg küpsetab valmis demokraatlikule riigile kohased lahendused.

Ja see aeg tuli. Varem, kui ilmselt loota julgeti. Asutava Kogu kokkukutsumise tulemusel sai Eesti juba 1919. aasta maikuus oma esimese, päris valitsuse. Sõja ja ebaselguse kiuste. Eesti Vabariik oli esimesel võimalusel asunud demokraatia teele.

Ma tänan Eesti Panka, mis tegeleb järjekindlalt Eesti riiklusele oluliste isikute ja sündmuste

jäädvustamise ning nende tutvustamisega rahvale.

Siin on täna neli rinnakuju: Konstantin Päts, Jüri Vilms, Jaan Poska ja Juhan Kukk. Neist kolm on Eesti omariikluse alustalad. Kõigile teada.

Mistõttu, tõe huvides kõlagu siin kõigi esimese Ajutise Valitsuse liikmete nimed. Asjaolu, et see valitsus juba päev hiljem Saksa okupatsioonivõimude eest põranda alla läks, ei võta sellelt kohta ajaloos. Nad olid esimesed.

Neist nimedest kõlab vastu Eesti rahva ja riigi käänuline ning sündmusterohke ajalugu selle kõige ehedamal kujul.

Niisiis:

Konstantin Päts, ministrite nõukogu esimees ja siseminister. Hilisem riigivanem ja president. Vaikiva autokraatliku Eesti sümbol, kelle rolli ja tegevuse mõtestamisel kõiguvad ajaloolaste seisukohad tänaseni seinast seina. Vangistatud ja küüditatud.

Jüri Vilms, ministrite nõukogu abiesimees ja kohtuminister. Üks kõige andekamaid Eesti poliitikuid, kelle sakslased tapsid 1918. aasta aprillis Soomes.

Jaan Poska, välisminister. Eesti diplomaatia isa ja Tartu rahu arhitekt.

Juhan Kukk, rahandus- ja riigivarade minister. Rahandustegelane, hilisem riigivanem. Suri vangistuses Siberis 1942.

Jaan Raamot, põllutöö ja toitlusminister. Venemaa Duuma saadik, Eesti Maavalitsuse üleüldine juhataja.

Andres Larka, sõjaminister. Mees, kelle täht tõusis Vabadussõja aastatel ja teist korda 1930ndate alguses. Mees, kes tehti 1934. aasta riigipöördega ja sellele järgnenud vaikival ajastul olematuks ning kes suri 1943 Siberi vangilaagris.

Villem Maasik, töö- ja hoolekandeminister. Ametiühingutegelane, kelle elutee tegi 1919. aastal traagilise käänaku Eesti riigi vastaste leeri ja lõppes surmaga Irboskas.

Ferdinand Peterson, teedeminister. Ehitusinsener ja Eesti maareformi üks korraldajaid elas 92 aasta vanuseks, neist viimased 35 aastat pagulasena USA-s.

Peeter Põld, haridusminister. Juhtivaid Eesti haridustegelasi, sealhulgas esimese eestikeelse gümnaasiumi rajaja ja selle direktor. Üks Eesti rahvusüliskooli niinimetet asutavatest isadest.

Kokkuvõtteks. Need mehed võtsid enesele vastutuse hoida elus töotust, mis päev varem Pärnu teatri rõdult Eesti rahvale teatavaks tehti. Meil on põhjust neid meenutada ja tänane näitus pakub selleks hea võimaluse.